

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Постанови Верховної Ради України
«Про відзначення 60-річчя першого польоту людини у космос»

1. Обґрунтування необхідності прийняття Постанови

12 квітня 1961 року відбувся перший політ людини у космічний простір. У нинішньому році виповнюється 60 років з дня такої епохальної події. Це був потужний прорив у науці і техніці, який забезпечив можливість практичної діяльності людини в космосі, відкрив новий напрямок у розвитку цивілізації, розширив межі пізнання, вплинув на культуру та світогляд.

У витоків цієї грандіозної події стояв видатний українець – головний конструктор перших ракетно-космічних систем – академік Сергій Павлович Корольов. Протягом багатьох років, коли відбувалися епохальні відкриття та досягнення космонавтики, ім'я головного конструктора залишалося засекреченим. Лише з некрологу світова спільнота вперше дізналася, що батьківщиною основоположника практичної космонавтики академіка Сергія Корольова є Україна, зокрема, місто Житомир.

Оскільки історична подія відбулася 12 квітня, ООН встановила саме на цю дату Міжнародний день польоту людини в космос. У нашій державі Указом Президента України № 230 від 13 березня 1997 року у цей день встановлено професійне свято – День працівників ракетно-космічної галузі України.

Україна – держава, яка має унікальну «космічну» історію. Українське походження мали першопроходці ракетобудування і космонавтики – О. Засядько, М. Кибальчич, Ю. Кондратюк (О. Шаргей); видатні конструктори ракетно-космічної техніки – В. Глушко, В. Челомей, М. Янгель; космонавти, чий імена пов'язані з подіями «вперше в історії»: П. Попович, Г. Береговий, Г. Добровольський, Г. Шонін, В. Ляхов, Л. Кизим, Л. Попов, В. Васютін, О. Волков, А. Левченко, А. Арцебарський; перший космонавт незалежної України Леонід Каденюк, а також астронавтки – етнічні українки – Джудіт Резник, Роберта Лінн Бондар, Хайдемари Стефанішин-Пайпер.

Астронавт США Рендольф Брезнік під час другого свого польоту в космос, 25 жовтня 2017 р. узяв участь у сеансі прямого зв'язку з відвідувачами Американського дому в Києві за допомогою Skype. Рендольф

Джеймс Брезнік спілкувався з українцями на тлі прапора України, який він розгорнув на борту космічного корабля. Таким чином, він став другим після Леоніда Каденюка астронавтом, у космічному багажі якого почесне місце належало прапору нашої держави. На запитання, чому саме український стяг він узяв з собою в подорож до зірок, астронавт розповів, що це символ батьківщини його сина – у 2008 році подружжя Брезнік усиновили маленького українського хлопчика, а прапор він отримав в 2016 році в Дніпрі під час поїздки в Україну.

Далеко не кожна держава може пишатися такою історією та практичним внеском у космонавтику, як Україна, а також мати реальні перспективи стати світовим хабом космічних інновацій. Вагомі здобутки інститутів Національної академії наук України та підприємств космічної галузі, що упродовж багатьох років залишалися засекреченими, зараз мають можливість бути представленими широкому загалу. Україна ще у недалекому минулому мала третій космічний потенціал у світі і досі є осередком концентрації значного науково-технічного потенціалу у космічних розробках та дослідженнях.

В Україні діє понад 30 музейних експозицій космічного профілю. Вони відіграють важливу роль у сучасній культурі, стаючи рушійною силою соціально-економічного розвитку території, активізації діяльності у суміжних галузях, таких як туризм, готельне господарство, ресторанний бізнес, перевезення тощо, вони набувають сьогодні знаковості та стають символами міст і територій. Прикладом можуть бути Національний музей космонавтики ім. С.П. Корольова, Полтавський музей авіації і космонавтики, Музей ракетних військ стратегічного призначення в м. Первомайську, Харківський музей уфології та космонавтики та інші. Такі культурні об'єкти приваблюють до регіонів свого розташування туристів, позитивно впливають на показники економічного розвитку, виступаючи імпульсом для удосконалення інших елементів міського середовища, зокрема транспортної інфраструктури, об'єктів готельного та ресторанного бізнесу, розважального комплексу. Музеї стають стимулом для залучення інвестицій, розвитку нових форм ділової активності малого бізнесу та підприємництва, впливають на загальний рівень культури регіону.

Музей космонавтики ім. С.П. Корольова у Житомирі є одним із основних закладів з історії космонавтики України. Ураховуючи загальнодержавне та міжнародне визнання результатів його діяльності як провідного культурно-освітнього та науково-дослідного закладу зі збереження, вивчення та популяризації музейних колекцій, пов'язаних з космонавтикою, 8 вересня 2020 року Указом Президента України №380 цього музею надано статус національного.

Сьогодні діяльність музею базується на розвитку міжнародного партнерства з метою освоєння передового досвіду провідних космічних музеїв світу, об'єднанні музеїв космічного профілю в Україні, впровадженні інтерактивних музейних методик, широких комунікацій між структурами різних відомств, крос-культурного діалогу в процесі популяризації досягнень космонавтики та формуванні соціального статусу космічної діяльності в Україні. Вагому підтримку музею надають інститути та установи Національної академії наук України, а також Державне космічне агентство України.

З 2013 року музей – член Міжнародної федерації астронавтики (IAF). Наразі ця організація об'єднує 397 представників у 69 країнах світу. З 2015 року музей має повноваження Національного координатора Всесвітнього тижня космосу України. За останні роки музей розвинув стратегічні культурні відносини із музеями, науковими та культурними установами Білорусі, Литви, Латвії, США, Франції, Китаю, Польщі, став номінантом Міжнародного музейного конкурсу слов'янських культур «ZHIVA AWARD».

Ефективним засобом підтримки розвитку Національного музею космонавтики ім. С.П. Корольова повинна стати Наглядова рада, до складу якої мають увійти найавторитетніші представники, з огляду на важливе значення космічної тематики. Найближчим часом планується забезпечити розробку цільової програми розвитку музею на 2022-2030 рр., в якій необхідно передбачити заходи щодо забезпечення реалізації низки стратегічних ініціатив Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр., виконання проєкту «Магніти України» та ініціативи Президента України щодо створення мережі музеїв науки в регіонах.

З метою підтримки музейних інновацій та міжвідомчої кооперації в сфері популяризації космічної діяльності та розвитку профільної освіти у 2019 році було створено регіональний космічний кластер «Полісся». Кластер є багатофункціональною структурою, що забезпечує виконання широкого спектру завдань державного значення і формує унікальний туристичний продукт та освітньо-науковий простір, які не мають аналогів в Україні. Серед факторів, що визначають перспективність розвитку кластеру, є наявність у складі співзасновників Національного музею космонавтики ім. С.П. Корольова, Центру космічних технологій з єдиною в Україні університетською станцією дистанційного зондування Землі, єдиної в Україні приватної астрономічної обсерваторії (м. Андрушівка), учнівської обсерваторії, що діє на базі загальноосвітньої школи №8 м. Житомира, інжинірингової школи «Ноосфера» та лабораторії робототехніки і штучного інтелекту, які діють на базі Поліського національного університету. У межах кластеру розроблені проекти реконструкції Національного музею космонавтики ім. С.П. Корольова із застосуванням технологій діджіталізації, розроблено концепцію проекту створення еколого-рекреаційного комплексу на території Поліського національного університету (площею близько 12 га) з космічною тематикою та розташуванням на його території Центру космічних технологій, Центру туристичної інформації та науково-освітнього центру екології та туризму. Відповідно до своїх цілей та завдань кластер претендує на державну підтримку і часткове цільове фінансування.

Проблемою у донесенні наукової інформації до суспільства є втрата традиції популяризації науки в Україні, що відобразилось у знищенні науково-популярних видань, обмеженості фінансування заходів з популяризації науки з боку держави, відсутності системного формування попиту у суспільства на інформацію про наукові відкриття та досягнення. Ефективним засобом вирішення проблеми популяризації історії космічної науки і техніки та подолання незацікавленості ЗМІ в науковій інформації могла б стати мережа центрів при структурах місцевого самоврядування, спеціалізацією якої стала би підтримка та популяризація наукових досліджень та технологій, технічна допомога вченим та підприємцям в реалізації стартапів, сприяння формуванню позитивного іміджу вченого, поширення науково-технічної інформації та її адаптація для широких кіл

суспільства. Такі центри співпрацювали б з некомерційними громадськими об'єднаннями та асоціаціями, які відіграють важливу роль у розвитку музейної справи, консолідації фахівців, розробці та підвищенні професійних стандартів.

Для збереження науково-технічного потенціалу ракетно-космічної галузі, сприяння підвищенню її соціального іміджу, підтримки ідей модернізації ракетно-космічної галузі, залучення до неї молодих фахівців, музеям необхідно подолати надмірну архаїку в тематиці музейних експозицій і доповнити ретроспективний фокус у культурно-просвітницькій діяльності апеляцією до майбутніх перспектив, змінювати форми та засоби візуалізації та презентації інформації. В цьому ракурсі важливою формою музейної роботи можуть стати державні програми з музейної педагогіки, аерокосмічної освіти, розроблені спільно з провідними університетами та загально-освітніми навчальними закладами. Корисним може стати зарубіжний досвід утворення музеологічних центрів, лабораторій спільно з науковими інститутами та вищими навчальними закладами, які організують ексклюзивні лекції відомих вчених, успішних стартаперів, популяризаторів науки; майстер-класи та воркшопи для молоді; інтерактивні виставки та аттракційні комплекси; віртуальні тури та медіа-музеї, тренінги з наукової журналістики, коворкінг-зони та хакатони, організовані в музейному середовищі, наукові тури та мобільні музеї. Таким чином, музеї стають засобом боротьби з декультурацією, місцем візуалізації історії науки і техніки, демонстрації культурної спадщини космонавтики.

Для посилення захисту музейних цінностей і пам'яток, їх виявлення, опису та реставрації необхідно включити до державної програми «Велике будівництво» ремонтно-реставраційні роботи щодо меморіального будинку-музею академіка С.П. Корольова – філії Національного музею космонавтики ім. С.П. Корольова. Будівля є пам'яткою архітектури місцевого значення і потребує реставрації фасаду, дерев'яних конструкцій, ремонту тепломереж і каналізації. Меморіальний будинок-музей академіка С.П. Корольова є місцем народження головного конструктора. Це унікальний космічний бренд України, який перетворює її у «космічну Мекку». На даний час будівля руйнується і потребує термінової реставрації. Крім того, за програмою «Велике будівництво» необхідно здійснити роботи щодо реконструкції та

технологічного оновлення Національного музею космонавтики ім. С.П. Корольова загалом, побудови фондосховища та адміністративної будівлі, яких музей не має впродовж майже 30 років. У зв'язку із зазначеним є необхідність у здійсненні ремонтно-реставраційних робіт із застосуванням сучасних підходів щодо енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій.

2. Цілі і завдання Постанови

Метою прийняття зазначеного проекту Постанови є збереження історичної пам'яті щодо внеску України у світову космонавтику, підтримка популяризації наукових знань про космос і космічні технології, підвищення ролі Національного музею космонавтики ім. С.П. Корольова у збереженні та використанні пам'яток матеріальної та духовної культури, пов'язаних з космічною діяльністю.

3. Загальна характеристика і основні положення Постанови

Проект Постанови містить рекомендації Кабінету Міністрів України щодо урочистого відзначення ювілейної дати на державному рівні, включення ремонтно-реставраційних робіт на об'єктах комунального закладу «Національний музей космонавтики ім. С.П. Корольова» Житомирської обласної ради до програми «Велике будівництво», створення наглядової ради комунального закладу. Також у проекті є рекомендації для трьох міністерств та Державного космічного агентства України.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У даній сфері правового регулювання основними нормативно-правовими актами є Конституція України, Закон України “Про культуру”, Закон України “Про музеї та музейну справу”, укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Фінансування заходів, передбачених Постановою, буде здійснюватися в межах бюджетних асигнувань, виділених відповідним міністерством Державним бюджетом України, та з місцевих бюджетів.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття Постанови

Наслідком прийняття зазначеного проєкту Постанови має стати створення необхідних умов для організаційної підготовки до відзначення 60-річчя першого польоту людини у космос. Це сприятиме визнанню вагомого внеску України у розвиток світових космічних досліджень, збереженню пам'яті про згадану історичну подію, популяризації досягнень української космонавтики.

Народні депутати України – члени Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики та інші народні депутати України

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач:Потураєв Микита Русланович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000002A672E002C9F8E00
Дійсний до: 19.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 94д9/1-2021/77782 від 04.03.2021

422425